

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

БЕНЧ Назар Володимирович

УДК 341.45

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ
У СФЕРІ СВОБОДИ, БЕЗПЕКИ ТА ЮСТИЦІЇ**

Спеціальність 12.00.11 – міжнародне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
Білас Іван Григорович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
професор кафедри порівняльного
і європейського права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Камінська Наталія Василівна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри конституційного права

кандидат юридичних наук, доцент
Мацко Анатолій Степанович,
Університет сучасних знань,
доцент кафедри публічно-правових дисциплін

Захист відбудеться 31 жовтня 2017 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.10 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1, зала засідань вченої ради Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зала № 12.

Автореферат розіслано «21» вересня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.О. Кориневич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Підписання Угоди про асоціацію між Україною, Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами визначило не лише напрямки співробітництва між сторонами Угоди, але і спрямування подальшої діяльності органів публічної влади України по наближенню права України до *acquis communautaire*.

Однією із цілей асоціації Угода визначає посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод.

Хоча верховенство права і повага до прав людини та основоположних свобод є універсальними принципами права, проте їх застосування у сфері свободи, безпеки та юстиції, зокрема в контексті співробітництва у кримінальних справах, має свої особливості, які в самій Угоді про асоціацію, як і в інших документах, укладених між Україною та ЄС, не розкриваються і входять в предмет дисертаційного дослідження.

Співробітництво України та ЄС у кримінальних справах набуває особливої актуальності в нинішніх умовах, коли інтеграційні процеси, які відбуваються у світлі виконання положень Угоди про асоціацію, мають наслідком поступове зняття бар'єрів у переміщенні товарів, капіталу, послуг та робочої сили, що неминуче призводить до зростання сфери дії та впливу міжнародної організованої злочинності.

Водночас, впровадження принципів верховенства права та забезпечення поваги до прав людини і основоположних свобод, боротьба зі злочинністю неможливі без реформування правоохоронних органів України, забезпечення функціонування незалежної, неупередженої, а відтак ефективної судової системи. Це також зумовлено метою Угоди про асоціації у сфері свободи, безпеки та юстиції. Визначення напрямів досягнення цієї мети, в свою чергу, обумовлює актуальність обраної теми.

Дискусійним на сьогоднішній день залишається як питання визначення «простору свободи, безпеки та юстиції Європейського Союзу», так і питання взаємодії України з Європейським Союзом через інститути, що охоплюються цим простором, у кримінальних справах. Не менш дискусійним постає питання визначення інституту «співробітництва у кримінальних справах» між Україною та ЄС, враховуючи дещо звужений підхід до розуміння такого співробітництва, який ми виводимо з текстуального тлумачення Угоди про асоціацію.

Незважаючи на вдосконалення системи кримінальної юстиції Європейського Союзу та створення відповідних спеціалізованих агенцій ЄС, при розслідуванні злочинів на території ЄС виникають істотні складнощі у координації процесуальних дій органів кримінальної юстиції держав-членів, що спричинено національними відмінностями кримінального процесу кожної з держав. Отже, система кримінальної юстиції самого Європейського Союзу потребує вдосконалення.

Водночас, напрацьовані механізми співробітництва в рамках ЄС можуть бути ефективно застосовані у відносинах з відповідними правоохоронними органами України.

Враховуючи поставлені завдання та цілі Угоди про асоціацію, їх реалізація неможлива без вдосконалення співробітництва ЄС та України у кримінальних справах, що в свою чергу, неможливо без впровадження механізмів нормативного та інституційного співробітництва.

Таким чином, актуальність дослідження обраної теми обумовлена необхідністю комплексного аналізу шляхів та механізмів імплементації Угоди про асоціацію в частині співробітництва органів України та ЄС в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції.

Аналіз ступеня дослідженості проблеми. Необхідно зауважити, що комплексне дослідження співробітництва ЄС та України у кримінальних справах ще не проводилося. Питання міжнародного кримінального права та окремі напрями кримінальної юстиції ЄС досліджували у своїх роботах як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед наукових праць вітчизняних авторів слід відзначити роботи Біласа А.І., Гончарук О.В., Ірінеєвої В.І., Камінської Н.В., Київець О.В., Макарухи З.М., Мацка А.С., Міщенко С.Г., Муравйова В.І., Сироїд Т.Л., Шостко О.Ю. Серед зарубіжних авторів та досліджень необхідно відзначити роботи Вайта С., Ван Гоека А., Варвеля Дж. А. Е., Вільямса А., Волкера Н., Волтера Н., Годжсон Дж., Дамірчієва Е.І., Діслі Е., Доног Б., Єлісеєва Р.А., Зібера У., Каплінгхауза Дж., Кліпа А., Краєра Р., Креспо Г., Лігеті К., Лілова М., Лопеса да Мота Дж. Л., МакЛеода Дж., Мітсілегаса В., Нільсона Х., Подольняк Р., Полліціно О., Редінга В., Рома М.А., Спенсера Дж., Хует Дж.-М., Цвірс М.В., Шамсутдінова Р.Р., Шеррера А., Ютсена М.

Аналіз наукових праць вищевказаних дослідників свідчить про те, що, зокрема, зарубіжні автори приділяють увагу питанням співробітництва у кримінальних справах в межах самого Європейського Союзу, і майже не досліджують питання співробітництва з Україною, описуючи лише загальний контекст співпраці згідно Угоди про асоціацію. Вітчизняні автори або приділяють увагу дослідженням окремих аспектів співробітництва Європейського Союзу та України у кримінальних справах, або досліджують співробітництво України та ЄС узагальнено, не вдаючись в детальний аналіз механізмів співпраці у напрямках свободи, безпеки та юстиції.

Необхідно також відзначити, що ті наукові праці, які стосувалися співробітництва України і ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції, були написані до укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами, а також до набрання чинності цілої низки нормативно-правових актів, прийнятих на її виконання. Йдеться як про ті акти, що передували Угоді про асоціацію, зокрема Кримінальний процесуальний кодекс України, так і ті, що були прийняті на її виконання – закон про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), закони України «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Національне

антикорупційне бюро» та низки інших нормативно-правових актів, прийняття яких є складовою нормативного, а в подальшому – інституційного співробітництва України і ЄС.

В зв'язку з цим, на сьогодні як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі відсутнє комплексне дослідження правових засад та механізмів співробітництва України і ЄС у кримінальних справах. Зазначене підтверджує своєчасність та актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в рамках наукової теми «Правові засади співпраці з міжнародними інтеграційними об'єднаннями: теорія і практика», яка є частиною планової теми Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Україна у міжнародних інтеграційних процесах» (№ 11БФ048-01).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є з'ясування засад та механізмів співробітництва України і Європейського Союзу в кримінальних справах.

Зазначена мета зумовила виконання таких завдань:

- визначити поняття «простору свободи, безпеки та юстиції» в рамках Європейського Союзу шляхом аналізу етапів становлення цього поняття та розкриття його змістовних елементів;

- визначити поняття «співробітництва України і ЄС у кримінальних справах»;

- розкрити принципи співробітництва України і ЄС у кримінальних справах;

- дослідити основні етапи співробітництва України і ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції, а також розкрити юридичну природу документів, що лежать в основі такого співробітництва;

- розкрити нормативний механізм співробітництва України і ЄС у кримінальних справах по кожному із напрямів такого співробітництва – «свобода», «безпека» та «юстиція», встановивши, таким чином, сучасний стан імплементації вимог та стандартів ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції в правову систему України;

- розкрити інституційний механізм співробітництва України і ЄС у кримінальних справах;

- встановити особливості практики діяльності Європолу, Євроюсту, Європейського бюро по боротьбі з шахрайством (ОЛАФ), Європейської судової мережі та інших спеціалізованих агенцій і органів ЄС;

- визначити особливості взаємодії правоохоронних органів України та спеціалізованих агенцій і органів ЄС;

- показати перспективи вдосконалення відносин між правоохоронними органами України та спеціалізованими агенціями і органами ЄС;

- сформулювати основні напрями реформування правоохоронних органів України для цілей їх ефективного функціонування, реалізації

поставлених завдань та налагодження тісної співпраці зі спеціалізованими агенціями і органами ЄС.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правові відносини, що виникають між Україною та Європейським Союзом в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції.

Предметом дослідження є міжнародно-правове співробітництво України та Європейського Союзу в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції.

Методи дослідження. Дослідження побудовано на використанні світоглядних, загальнонаукових і спеціально-наукових методів. Діалектичний метод дозволив вивчити співробітництво у кримінальних справах з позиції об'єктивних чинників, виокремлюючи характерні зв'язки та внутрішні суперечності (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.3); системний метод – визначити рівні співробітництва у кримінальних справах між Україною та ЄС в системах засобів соціального, державно-владного та наднаціонального управління (підрозділи 1.2, 3.1, 3.3), а структурно-функціональний метод – дослідити структурні елементи, принципи і механізм нормативного та інституційного співробітництва України та ЄС у кримінальних справах (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3). Формально-логічний метод використано для доведення істинності зроблених суджень щодо природи і сутності співробітництва у кримінальних справах (підрозділ 1.2); історико-правовий – встановлення залежності співробітництва між Україною та ЄС, зокрема, його ефективності, від рівня розвитку суспільства і держави, типу правової системи (підрозділ 1.3, 3.1).

Герменевтичний метод забезпечив вивчення змісту актів національного права, права ЄС, а також права низки держав-членів ЄС, міжнародно-правових актів з питань боротьби зі злочинністю та захисту прав людини (підрозділ 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Визначальна роль відведена методу порівняння для виокремлення особливих рис низки категорій: «верховенство права», «свобода, безпека та юстиція», «співробітництво у кримінальних справах», «нормативний механізм співробітництва», «інституційний механізм співробітництва», «організована злочинність», «кримінальна юстиція», аналізу механізмів та рівнів співробітництва, напрямів реформування правоохоронних органів України. Автором використано й інші методи, зокрема, прогностичний і правового моделювання – для визначення напрямів удосконалення правового регулювання правоохоронної діяльності в Україні, забезпечення її ефективності, імплементації міжнародно-правових стандартів у цій сфері (підрозділ 3.1, 3.3).

Водночас знайшли відображення такі загальнонаукові методи як аналіз, синтез, узагальнення, індукції і дедукції тощо, які були застосовані у взаємозв'язку, сприяючи досягненню всебічності, повноти й об'єктивності наукових пошуків, конкретності й обґрунтованості сформульованих висновків.

Нормативно-правову основу дослідження склали міжнародно-правові акти, акти права Європейського Союзу, Конституція України, закони і

підзаконні акти України, законодавство зарубіжних країн з питань правоохоронної діяльності та боротьби зі злочинністю.

Емпіричну базу дослідження становлять дані, одержані в результаті вивчення практики Суду ЄС та Європейського суду з прав людини, практики діяльності правоохоронних органів України.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дана дисертаційна робота є першим комплексним науковим дослідженням теоретичних та практичних аспектів взаємовідносин Європейського Союзу та України у кримінальних справах, а також аналізу стану співробітництва між Україною та ЄС у кримінальних справах, в якій сформульовано прогностичні висновки щодо необхідності приведення низки нормативно-правових актів України до права ЄС, виконання Україною рекомендацій та впровадження стандартів органів Ради Європи, вдосконалення правоохоронної системи і реформування правоохоронних органів України, налагодження їх тісної співпраці і координації з відповідними органами і агенціями Європейського Союзу.

У рамках проведеного дослідження одержані такі результати, що мають наукову новизну та виносяться на захист:

вперше:

- виведене теоретичне обґрунтування форм співробітництва України та ЄС у кримінальних справах;

- найбільш узагальнено на теоретичному рівні розкрито принцип верховенства права у кримінальному праві та процесі України, у законодавствах держав-членів Європейського Союзу;

- визначено конвенційні (договірні) принципи та принципи, сформовані практикою Європейського Суду з прав людини, що визначають співробітництво України та ЄС у кримінальних справах;

- запропоновано авторське визначення поняття «кримінальних справ» (англ. – «*criminal matters*») в контексті співробітництва між Україною та ЄС як комплексу заходів, що включає: кримінальні провадження по вже вчинених кримінальних правопорушеннях і слідчі дії, пов'язані з їх розкриттям та притягненням винних осіб до відповідальності; оперативні заходи, що вживаються компетентними органами для попередження вчинення кримінальних правопорушень; нормативні форми співробітництва, що здійснюються шляхом запровадження уніфікованих стандартів кримінального права та процесу; інституційні форми співробітництва, що реалізуються через співпрацю з інститутами та спеціалізованими агенціями ЄС;

- запропоновано авторське визначення поняття «нормативне співробітництво у кримінальних справах» як 1) діяльності компетентних органів України та Європейського Союзу зі створення та застосування норм права шляхом підписання міжнародних договорів між Україною, Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, та відповідних документів, спрямованих на

реалізацію таких міжнародних договорів в частині боротьби зі злочинністю у всіх її проявах, угод про співпрацю між спеціалізованими агенціями і органами Європейського Союзу та відповідними правоохоронними органами України; 2) комплексу заходів, спрямованих на імплементацію підписаних із Європейським Союзом договорів в частині боротьби зі злочинністю у всіх її проявах;

- запропоновано авторське визначення поняття «інституційне співробітництво у кримінальних справах» як 1) діяльності спеціально створених двосторонніх органів Угоди про асоціацію у питаннях співробітництва у кримінальних справах; 2) спільної правозастосовної практики інститутів та спеціалізованих агенцій Європейського Союзу і правоохоронних органів України по боротьбі зі злочинністю, сформованої на підставі укладених міждержавних угод та міжвідомчих угод про співробітництво; 3) комплексу заходів, пов'язаних із впровадженням у законодавство України норм права ЄС, рекомендацій органів Ради Європи, спрямованих на утвердження верховенства права та укріплення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема;

- на підставі аналізу Угоди про асоціацію між Україною, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами 2014 року розкрито механізми співробітництва у кримінальних справах по кожному із напрямів – свобода, безпека та юстиція;

- встановлено дуалістичну природу системи кримінальної юстиції в ЄС, що, з одного боку, є системою спеціалізованих агенцій та органів ЄС, які в основному виконують інформаційно-координаційну функцію в розслідуванні кримінальних злочинів на території ЄС, а з іншого – системою взаємовідносин між національними органами кримінальної юстиції держав-членів ЄС по розслідуванню злочинів, що були вчинені на території цих держав, або злочинів, які зачіпають їх інтереси;

- визначено сучасний стан імплементації положень двосторонніх угод між Україною та Європейським Союзом у питаннях, що стосуються сфери свободи, безпеки та юстиції;

- визначено стан співробітництва зі спеціалізованими агенціями та органами ЄС (Європол, Євроюст, Європейське бюро по боротьбі з шахрайством, Європейська Агенція з прикордонної та берегової охорони), запропоновано напрямки реформування правоохоронних органів України для їх ефективної взаємодії з відповідними органами і агенціями ЄС та виконання покладених на них завдань по підтриманню правопорядку і захисту прав і свобод людини.

удосконалено:

- розуміння поняття «простору свободи, безпеки та юстиції», його особливості та відмінності від «сфери свободи, безпеки та юстиції»;

- науково-теоретичне розуміння природи двосторонніх документів співпраці між Україною та ЄС;

- напрями реформування правоохоронних органів України, пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства України, пов'язаних із вдосконаленням системи боротьби зі злочинністю;

- напрями та механізми співробітництва правоохоронних органів України та спеціалізованих агенцій і органів ЄС.

набули подальшого розвитку:

- система принципів, відповідно до яких має здійснюватися співробітництво в кримінальних справах між Україною та ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції;

- методологічна база аналізу правоохоронної діяльності України та Європейського Союзу, що ґрунтується на системному підході, на основі діалектичного методу пізнання, із застосуванням загальнонаукових, спеціальних і прикладних методів дослідження; визначальним при цьому є порівняльно-правовий метод, застосування якого дозволило ґрунтовно вивчити досвід правоохоронної діяльності спеціалізованих агенцій та органів ЄС;

- моделювання механізму взаємодії спеціалізованих агенцій ЄС, правоохоронних органів держав-членів ЄС та правоохоронних органів України, який не повинен обмежуватись лише обміном досвіду та навчальними програмами;

- нові підходи до реформування правоохоронних органів України, їх наближення до стандартів та вимог ЄС та Ради Європи.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення і висновки дисертації істотно доповнюють сучасні дослідження проблем взаємодії правових систем ЄС та України, дозволяють простежити закономірності розвитку і становлення простору свободи, безпеки та юстиції в ЄС, генезис взаємовідносин між Україною та ЄС в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції, особливості інституційного та нормативного механізмів співробітництва між Україною та ЄС, стан впровадження у право України норм та стандартів права ЄС, рекомендацій органів Ради Європи, практики Європейського Суду з прав людини, особливості взаємодії правоохоронних органів України та спеціалізованих агенцій і органів ЄС.

Отримані теоретичні результати можуть бути використані для подальшого розвитку вітчизняної науки міжнародного права, європейського права, удосконалення взаємодії України та ЄС у сфері, що є предметом дослідження, вдосконалення термінологічної бази, а також стати методологічною основою та теоретичним підґрунтям для здійснення подальших міжнародно- та національно-правових досліджень у цій сфері.

Матеріали дослідження можна використати в освітній діяльності при викладанні курсів «Міжнародне право», «Право ЄС», «Європейське право», «Порівняльне кримінальне право», «Порівняльний кримінальний процес», при підготовці відповідних навчальних і навчально-методичних посібників та курсів лекцій із міжнародного та європейського права.

Рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства можуть бути використані у нормотворчій діяльності, зокрема, при доопрацюванні Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших нормативних актів.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою роботою. Основні теоретичні положення та розробки, що характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення його результатів одержані дисертантом особисто.

Апробація результатів дослідження. Положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри європейського і порівняльного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи також були представлені автором й обговорювалися на таких науково-практичних конференціях та семінарах: Міжнародна науково-практична конференція «Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на правопорядок України» (м. Київ, 22 квітня 2015 р., ВГО «Українська асоціація міжнародного права»); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього» (м. Дніпропетровськ, 15-16 січня 2016 р., ГО "Правовий світ"); Міжнародна науково-практична конференція «Пріоритетні напрями модернізації системи права України» (м. Кривий Ріг, 13-14 листопада 2015 р., ДВНЗ «Криворізький національний університет»); Міжнародна науково-практична конференція: «Актуальні проблеми реформування системи законодавства України» (м. Запоріжжя, 29-30 січня 2016 р., Запорізька міська громадська організація «Істина»).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в 11 наукових працях, з них 7 – статті, опубліковані у наукових фахових виданнях, три з яких – у іноземних виданнях, та 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається із переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів (з висновками), загальних висновків, додатку 1, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 215 сторінок машинописного тексту без урахування додатку 1 та списку використаних джерел 389 найменувань, що становить 53 сторінки).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету і завдання дослідження; визначено об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості щодо апробації, публікацій, структури та обсягу роботи.

Перший розділ «Теоретико-правові засади співробітництва України та ЄС в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції» складається з трьох підрозділів, у яких окреслено загальні засади та особливості функціонування простору свободи, безпеки та юстиції в Європейському Союзі, охарактеризовано теоретичні засади співробітництва України і ЄС в кримінальних справах, встановлено історичний розвиток відносин між Україною та ЄС у сфері свободи, безпеки і юстиції.

У підрозділі 1.1 «Поняття «простору свободи, безпеки та юстиції» у праві ЄС» розкрито еволюцію та розвиток простору свободи, безпеки та юстиції у Євросоюзі, починаючи від Маастрихтського договору 1992 року, який заклав «опорну» структуру ЄС і визначив третю опору як співробітництво у сфері юстиції і внутрішніх справ, завершуючи Лісабонським договором 2009 року, який скасував «опорну структуру» і власне ввів поняття «простору свободи, безпеки та юстиції».

Встановлено, що обсяг наділення органів ЄС компетенцією по прийняттю рішень, обов'язкових для держав-членів, є елементом політичного компромісу. На сьогодні компроміс є таким, що сфера «свободи» як елемент простору досягла найбільшого прогресу. Це проявляється, зокрема, у відсутності внутрішніх кордонів ЄС. Згідно рішення Суду ЄС у справі «С-413/99 Баумбаст», право на вільне пересування є безпосередньо застосовним і не вимагає прийняття будь-яких правових актів національними органами чи органами ЄС.

В той же час, у таких сферах, як «безпека» і «юстиція» більшість питань регулюються директивами та рамковими рішеннями, а отже, залежать від порядку їх імплементації. Гармонізація законодавств держав-членів у питаннях судового та поліцейського співробітництва потребує однотайності усіх держав.

У підрозділі 1.2 «Поняття, цілі та основні принципи співробітництва України та ЄС у кримінальних справах» розкрито та обґрунтовано суть нормативного та інституційного співробітництва України і ЄС у кримінальних справах, визначено цілі та розкрито основні принципи такого співробітництва.

Встановлено, що співробітництво України та ЄС у кримінальних справах – це не лише співробітництво правоохоронних органів України та спеціалізованих агенцій і органів ЄС (таких як Європол, Євроюст, ОЛАФ тощо), а це також співробітництво усіх органів України та інститутів ЄС, задіяних в нормативному та інституційному механізмі реалізації положень Угоди про асоціацію у сфері свободи, безпеки та юстиції.

При цьому, поняття співробітництва у кримінальних справах для третіх держав і для держав Європейського Союзу має різне змістовне наповнення. Так, прийняття Радою ЄС Регламенту №208/2014 від 5 травня 2014 р. «Щодо обмежувальних заходів, спрямованих проти певних фізичних та юридичних осіб, органів влади, в зв'язку із ситуацією в Україні» і відповідного Рішення 2014/119/CFSP від 5 травня 2014 року, якими запроваджувались персональні обмежувальні заходи (замороження коштів та активів) щодо осіб, причетних

до привласнення державних коштів України та до порушення прав людини під час подій на Майдані в лютому 2014 року, є для України формою співробітництва з Євросоюзом у кримінальних справах, в той час як для Європейського Союзу – це форма нормотворчої діяльності його інститутів. Виконання компетентними органами держав ЄС вказаних регламенту та рішення Ради – це правозастосовча діяльність цих органів, але з точки зору зовнішнього виміру політики ЄС – це форма співробітництва.

Підрозділ 1.3 «Генезис міжнародно-правового співробітництва України та ЄС у кримінальних справах» присвячено історії виникнення і розвитку взаємовідносин між Україною та ЄС у сфері свободи, безпеки та юстиції, зазначено особливості застосування Угоди про асоціацію, а також інших двосторонніх документів між Україною та ЄС в зазначеній сфері.

У розвитку співробітництва України та Європейського Союзу в цілому, і в питаннях співпраці у сфері свободи, безпеки та юстиції зокрема, можна виділити два етапи: перший етап – з 1999 по 2009 рік – побудова взаємних пріоритетів співпраці у рамках Планів дій та співробітництво України з ЄС у кримінальних справах в рамках «третьої опори» ЄС; другий етап – з 2009 року і по сьогодні – налагодження секторальної співпраці зі спеціалізованими агенціями та органами ЄС.

Другий розділ «Нормативний механізм співробітництва України та ЄС в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції» містить три підрозділи, в яких розкрито специфіку нормативного механізму співробітництва України та Європейського Союзу по кожному окремому напрямку співпраці.

У підрозділі 2.1 «Співробітництво України та ЄС у напрямі «свобода»» здійснено комплексний аналіз нормативно-правових актів України, прийнятих на виконання вимог, що закладені у Плані дій Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки 2007 року та Плані дій щодо лібералізації візового режиму ЄС для України 2010 року по таким пріоритетним питанням як міграція, притулок, управління кордонами, візові питання.

З метою співробітництва у протидії нелегальній імміграції між Україною та ЄС у 2007 році було укладено дві Угоди: Угоду про реадмісію осіб та Угоду про спрощення оформлення віз. У 2010 році було створено Державну міграційну службу України. В роботі проаналізовано виконання Україною обов'язків за цими Угодами, зокрема щодо заходів у сфері управління міграцією, розвитку баз даних, методології виявлення нелегальної міграції всередині країни, аналізу та управління ризиками, а також створення належної інфраструктури.

У підрозділі 2.2 «Співробітництво України та ЄС у напрямі «безпека»» увагу зосереджено на аналізі стану виконання вимог, пов'язаних із боротьбою з такими категоріями злочинів, як створення організованих злочинних груп, тероризм, торгівля людьми, незаконний обіг наркотиків,

прекурсорів і психотропних речовин, легалізація (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом, корупція.

В роботі розглянуті структурні інституційні та нормативні реформи в напрямі «безпека», здійснені Україною в період з 2014 по 2016 роки, такі як прийняття концепцій та стратегій боротьби по кожному із видів злочинів, вказаних в Угоді про асоціацію, строком до 2020 року, створення системи органів по боротьбі з корупцією, запровадження інституту спеціальної конфіскації, інституту спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень (*in absentia*), інституту електронного декларування, механізму фінансування політичних партій з державного бюджету.

Підрозділ 2.3 «Співробітництво України та ЄС у напрямі «юстиція»» присвячений аналізу нормативного співробітництва по таким елементам як «судочинство», «правове співробітництво», «затримання та ув'язнення».

Визначено, що змінами до Конституції України (щодо правосуддя) 2016 року, а також прийнятим законом про судоустрій і статус суддів передбачено новий механізм призначення та звільнення суддів, притягнення суддів до відповідальності, а також можливість визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду. У такий спосіб Україна виконала відповідні положення Угоди про асоціацію, Плану дій Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки 2007 року, рекомендації Венеціанської комісії.

В роботі проаналізовано проблеми реформування пенітенціарної системи України відповідно до Європейських тюремних правил. Розглянуто Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, яка на сьогодні є основним документом, що визначає стратегію реформування пенітенціарної системи України. Особливу увагу приділено Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» 2014 року і прийнятому у 2015 році Закону України «Про пробацію».

Третій розділ «Інституційний механізм співробітництва України та ЄС в кримінальних справах» складається з двох підрозділів, у яких здійснено аналіз систем кримінальної юстиції Європейського Союзу та України, особливостей співробітництва органів кримінальної юстиції і правоохоронних органів України зі спеціалізованими агенціями та органами Європейського Союзу, надано рекомендації щодо реформування системи правоохоронних та судових органів України.

У підрозділі 3.1 «Інституційна система кримінальної юстиції Європейського Союзу» охарактеризовано систему кримінальної юстиції ЄС та її складових елементів, проаналізовано особливості діяльності цієї системи та повноваження органів ЄС, що входять до її складу.

Визначено, що систему кримінальної юстиції ЄС складають Європейська судова мережа, Європол, Євроюст, Європейське бюро по боротьбі з шахрайством (ОЛАФ), Європейська Агенція з прикордонної та берегової охорони (ФРОНТЕКС), Європейський моніторинговий центр з

наркотиків та наркотичної залежності (EMCDDA), Агенція Європейського Союзу з підготовки для правоохоронної діяльності (CEPOL).

Система кримінальної юстиції ЄС характеризується наявністю особливих інструментів та механізмів співробітництва у кримінальних справах, до яких належать: європейський ордер на арешт, європейський ордер на надання доказів та європейський ордер на заморожування майна або доказів.

У підрозділі 3.2 *«Інституційні основи співробітництва України з Європейським Союзом у кримінальних справах»* розкрито інституційну систему співробітництва України з Європейським Союзом у кримінальних справах. Визначено, що інституційною основою співробітництва України з ЄС у кримінальних справах виступає, з одного боку, система двосторонніх органів, створених на підставі Угоди про асоціацію, а, з другого – система правоохоронних органів України, яка взаємодіє із інститутами та спеціалізованими агенціями ЄС.

Проаналізовано систему двосторонніх органів Україна-ЄС, створених на підставі Угоди про асоціацію (Рада асоціації, Комітет асоціації, Підкомітет з питань свободи, безпеки та юстиції, Парламентський комітет асоціації, Платформа громадянського суспільства), та особливості їх діяльності.

Висвітлено стан співробітництва правоохоронних органів України зі спеціалізованими агенціями і органами Європейського Союзу, проаналізовано укладені секторальні угоди про співробітництво, а також заходи, які вживаються Україною для реформування своєї інституційної системи правоохоронних і судових органів. Зокрема, розглянуто питання, які стосуються реформування прокуратури, співробітництва Генеральної прокуратури з Євроюстом, реформування системи Міністерства внутрішніх справ України, співробітництва Міністерства з Європолем та Європейським бюро по боротьбі з шахрайством, створення Національної поліції України, співробітництва Адміністрації Державної прикордонної служби з Європейською Агенцією з прикордонної та берегової охорони, створення та діяльності антикорупційних органів України, законодавчі напрацювання по створенню фінансової поліції, реформування Служби безпеки України відповідно до стандартів ЄС та НАТО.

Автором надано рекомендації по вдосконаленню інституційної, а саме – правоохоронної і судової, системи України для досягнення цілі Угоди про асоціацію, яка передбачає укріплення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема.

ВИСНОВКИ

У висновках на основі узагальнення спеціальних наукових доктрин, комплексного порівняльно-правового дослідження співробітництва України та ЄС у кримінальних справах розроблено низку наукових положень й отримано результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, у

сукупності вирішують поставлену мету і важливе наукове завдання. Найбільш вагомими і суттєвими з них є такі:

1. Простір свободи, безпеки та юстиції пройшов у Європейському Союзі еволюційний розвиток, починаючи від Маастрихтського договору 1992 року, і закінчуючи на сьогодні Лісабонським договором 2009 року, який ліквідував структуру трьох опор ЄС, запровадив у рамках ПСБЮ нові правові інструменти регулювання – регламенти та директиви, а також розширив повноваження інститутів ЄС у питаннях свободи, безпеки та юстиції. ЄС проводить значну роботу у напрямку створення ПСБЮ, налагодження співпраці у кримінальних справах в рамках самого Європейською Союзу, що знаходить вираження у прийнятті Тамперської програми 1999 року, Стокгольмської програми 2009 року, Плану дій з реалізації Стокгольмської програми 2010 року, створення Європолу, Євроюсту, наміру створити Європейську прокуратуру, намаганнях уніфікувати норми кримінального права і процесу держав-членів ЄС.

2. Простір свободи, безпеки та юстиції можна назвати «простором» лише в частині «свободи», оскільки ЄС став вільним простором для руху громадян ЄС в межах Союзу – були зняті внутрішні державні кордони між державами-членами ЄС, запроваджено інститут громадянства Європейського Союзу та встановлено обов'язок кожної держави-члена ЄС надавати рівні умови проживання, праці та освіти для всіх громадян ЄС. Право на вільне пересування є безпосередньо застосовним і не вимагає прийняття будь-яких правових актів національними органами чи органами ЄС. У таких сферах, як «безпека» та «юстиція» більшість питань регулюються директивами та рамковими рішеннями, а отже, залежать від порядку їх імплементації. Питання ж гармонізації законодавств держав-членів у питаннях судового та поліцейського співробітництва потребують однаковості усіх держав.

3. Співробітництво у кримінальних справах в межах ЄС має певні проблемні аспекти, які полягають в істотних відмінностях у процесуальних питаннях в різних державах-членах ЄС: складність формальних вимог внутрішнього законодавства при розслідуванні справ, зокрема, щодо прийняття та допустимості доказів, їхнє різне тлумачення; невинуватена складність процедур виконання європейських ордерів; труднощі вибору між застосуванням кількох нормативно-правових актів, що регулюють питання судової співпраці, затримка виконання запитів про судове співробітництво.

4. Держави намагаються вирішувати проблеми у сфері співпраці в кримінальних справах інституційним шляхом – через діяльність Євроюсту, Європолу, а також механізм спільних слідчих груп, проте ні Європол, ні Євроюст не наділені повноваженнями органу слідства – тобто не можуть проводити слідчі дії (допити, обшуки, огляди, вилучати документи та речі, що мають значення для справи тощо) і видавати обов'язкові для інших органів, фізичних чи юридичних осіб акти процесуального характеру.

5. Гармонізація норм кримінального права та процесу в рамках Європейського Союзу вимагає однаковості у прийнятті відповідних рішень Радою ЄС і Європарламентом, що не вдається зробити через небажання самих держав, спричинене національними особливостями кримінального права та процесу кожної держави, хоча гармонізація норм принаймні в частині тяжких та особливо тяжких злочинів транскордонного характеру могла б стати важливим кроком у боротьбі з транскордонною злочинністю.

6. Відсутність бажання щодо гармонізації законодавства держав-членів у питаннях співробітництва судових та поліцейських органів у кримінальних справах Євросоюз намагається компенсувати практикою Суду ЄС («справа Марії Пупіно», «Сісон проти Ради», «Грецька кукурудзяна справа» тощо), зокрема формулюючи обов'язок добросовісної співпраці між державами-членами та інститутами ЄС і вимогу тлумачення національного, в тому числі – кримінального, законодавства відповідно до цілей, на досягнення яких спрямовані норми європейських законодавчих актів.

7. Термінологічно «cooperation in criminal matters» немає належного перекладу українською мовою, який би відповідав суті поняття «matter», так як кримінальними справами в Україні до 2012 року традиційно позначали саме кримінальні провадження, відкриті по конкретному факту вчинення злочину. Разом з тим, на нашу думку, поняття «criminal matters» та «cooperation in criminal matters» є дещо ширшим, і у діяльності компетентних органів Європейського Союзу та його держав-членів охоплює цілий комплекс питань, який розкривається через нормативний та інституційний механізми співробітництва.

8. Принципи співробітництва між Україною та ЄС варто називати саме принципами співробітництва Європейського Союзу з Україною, тобто принципами, втілення та дотримання яких вимагає Європейський Союз від третіх країн як умову співпраці, в тому числі через асоціацію з ними. До таких принципів ми відносимо: верховенство права, повагу до прав людини і основоположних свобод, боротьбу зі злочинністю, належне врядування, незалежність на неупередженість судової влади.

9. У розвитку співробітництва України та Європейського Союзу в цілому, і в питаннях співпраці у сфері свободи, безпеки та юстиції зокрема, можна виділити два етапи: 1) з 1999 по 2009 рік – побудова взаємних пріоритетів співпраці у рамках Планів дій та співробітництво України з ЄС у кримінальних справах в рамках «третьої опори» ЄС; 2) з 2009 року і по сьогодні – налагодження секторальної співпраці зі спеціалізованими органами ЄС (Європол, Євроюстом, ОЛАФ, ФРОНТЕКС та EMCDDA).

10. Україна виконала значний обсяг зобов'язань, які передбачені Планом дій ЮСБ 2007 року та Планом дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України. Сюди можна віднести укладання з ЄС Угоди про реадмісію осіб, запровадження біометричних паспортів, впровадження інтегрованої системи управління кордонами, ратифікація 13 Конвенцій ООН та протоколів до них щодо боротьби з тероризмом, запровадження системи

електронного декларування майнового стану для державних службовців та депутатів, запровадження інституту державного фінансування політичних партій, прийняття нового Кримінального процесуального кодексу в 2012 році, внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) тощо. Більш розгорнута інформація наведена у Додатку 1 до дисертаційної роботи.

11. Особливістю співробітництва держав-членів ЄС у кримінальних справах є використання таких інструментів як Європейський ордер на арешт (ЄОА), Європейський ордер на заморожування майна або доказів (ЄОМД), Європейський ордер на надання доказів (ЄОНД), які передаються через механізми співпраці національних судів держав-членів ЄС і не потребують виконання формалізованих вимог, передбачених Європейською конвенцією про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року та Європейською конвенцією про видачу правопорушників 1957 року.

12. Інституційною основою співробітництва України з Європейським Союзом у кримінальних справах виступає, з одного боку, система двосторонніх органів, створених на підставі Угоди про асоціацію а, з другого – система правоохоронних органів України, яка взаємодіє з інститутами та спеціалізованими агенціями ЄС.

13. Для ефективної співпраці між правоохоронними органами України та спеціалізованими органами Європейського Союзу, Україна повинна налагодити співпрацю із Євроюстом на основі підписаної Угоди про співробітництво від 27 червня 2016 року, та підписати з Європолем угоду про оперативне співробітництво.

14. Україна зробила важливі кроки для зміни своєї інституційної системи кримінальної юстиції, провівши реформу прокуратури, створивши Національну поліцію, систему антикорупційних органів (Національне антикорупційне бюро, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів), реформуючи Службу безпеки України та Державну прикордонну службу України у відповідності до стандартів ЄС та НАТО.

15. Для вдосконалення власної системи кримінальної юстиції Україні необхідно прийняти закон про кримінальні проступки, який спростить процедуру розслідування злочинів невеликої тяжкості, створить систему органів дізнання і розвантажить органи досудового розслідування; створити фінансову поліцію; створити окремий корпус професійних слідчих суддів, які будуть займатися виключно виконанням функцій слідчого судді; створити і запустити роботу Вищого антикорупційного суду для розвантаження судів загальної юрисдикції у справах про корупційні злочини та забезпечення ефективного і неупередженого судового розгляду цих справ по суті.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бенч Н.В. Прокуратура в державному механізмі: порівняльний аналіз України та країн Європейського Союзу / Н.В. Бенч // Судова апеляція. – 2015. – №1 (38). – С. 104-116.
2. Бенч Н.В. Аберация права в Україні / Н.В. Бенч // Держава і право: Збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. – 2015. – Випуск 67. – С. 60-75.
3. Бенч Н.В. Аберация права / Н.В. Бенч // Український часопис міжнародного права. – 2015. Спецвипуск «Україна, теорія і практика міжнародного права». – С. 33-41.
4. Бенч Н.В. Застосування принципів кримінальної юстиції в праві ЄС / Н.В. Бенч // Право і суспільство. – 2016. – №5. – С. 185-189.
5. Бенч Н.В. Принципи кримінальної юстиції в Європейському Союзі / Н.В. Бенч // Visegrad Journal On Human Rights. – 2016. – №2, частина 2. – С. 6-11.
6. Бенч Н.В. Правові особливості застосування Європейського ордеру на арешт / Н.В. Бенч // The scientific heritage. – 2016. – №4 (4). – С. 43-47.
7. Бенч Н.В. Правова природа Європейського ордеру на арешт в праві ЄС / Н.В. Бенч // Jurnal juridic national: teorie si practica. – 2016. – №5 (21). – С. 8-21.
8. Бенч Н.В. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на реформування органів кримінальної юстиції України / Бенч Н.В. // Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на правопорядок України: міжнародна науково-практична конференція. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. – 2015. – С. 45-49.
9. Бенч Н.В. Проблеми модернізації органів кримінальної юстиції України / Бенч Н.В. // Пріоритетні напрями модернізації системи права України: міжнародна науково-практична конференція. – Кривий Ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет». – 2015. – С. 145-148.
10. Бенч Н.В. Проблеми реформування органів кримінальної юстиції України / Бенч Н.В. // Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього: міжнародна науково-практична конференція. – Дніпропетровськ: Громадська організація "Правовий світ". – 2016. – С. 95-98.
11. Бенч Н.В. Реформування органів кримінальної юстиції України на прикладі досвіду країн Європейського Союзу / Бенч Н.В. // Актуальні проблеми реформування системи законодавства України: міжнародна науково-практична конференція. – Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина». – 2016. – С. 18-21.

АНОТАЦІЯ

Бенч Н.В. Міжнародно-правове співробітництво України та Європейського Союзу в кримінальних справах у сфері свободи, безпеки та юстиції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.11 – міжнародне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2016.

Дисертацію присвячено комплексному науковому дослідженню теоретичних та практичних аспектів взаємовідносин Європейського Союзу та України у кримінальних справах, а також аналізу стану співробітництва між Україною та ЄС у кримінальних справах, де сформульовано прогностичні висновки щодо необхідності приведення ряду нормативно-правових актів України до права ЄС, виконання Україною рекомендацій та впровадження стандартів органів Ради Європи, вдосконалення правоохоронної системи і реформування правоохоронних органів України, налагодження їх тісної співпраці і координації з компетентними органами і агенціями Європейського Союзу.

Розкрито нормативний та інституційний механізми співробітництва, а також основні принципи співробітництва України та ЄС в кримінальних справах. У дисертації сформульовані висновки і рекомендації щодо удосконалення кримінального та кримінально-процесуального законодавства України, інституційних засад діяльності правоохоронних органів та органів кримінальної юстиції України з метою забезпечення їх ефективності та відповідності європейським стандартам.

Ключові слова: простір свободи, безпеки та юстиції, кримінальні справи, нормативний механізм співробітництва, інституційний механізм співробітництва, правове співробітництво, Угода про асоціацію, правоохоронні органи, система кримінальної юстиції, Євроюст, Європол, ФРОНТЕКС.

АННОТАЦИЯ

Бенч Н.В. Международно-правовое сотрудничество Украины и Европейского Союза в уголовных делах в сфере свободы, безопасности и юстиции. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.11 – международное право. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена комплексному научному изучению теоретических и практических аспектов взаимоотношений Европейского Союза и Украины в уголовных делах, а также анализу состояния сотрудничества между Украиной и ЕС в уголовных делах, где сформулированы прогностические заключения о необходимости приведения ряда нормативно-правовых актов Украины к праву ЕС, выполнение Украиной

рекомендаций и внедрение стандартов органов Совета Европы, совершенствование правоохранительной системы и реформирование правоохранительных органов Украины, налаживание их тесного сотрудничества и координации с компетентными органами и агентствами Европейского Союза.

В работе дается авторское определение понятия «нормативного сотрудничества в уголовных делах», которое включает в себя деятельность компетентных органов Украины и Европейского Союза по созданию и применению норм права путем подписания международных договоров между Украиной и ЕС, документов, направленных на реализацию таких международных договоров в части борьбы с преступностью во всех ее проявлениях, а также комплекс мер, связанный с внедрением в законодательство Украины норм права ЕС, рекомендаций Совета Европы, направленных на утверждение верховенства права и укрепление институций всех уровней в сфере управления в целом, правоохранительных и судебных органов в частности, борьбу с преступностью во всех ее формах.

В институциональном механизме автор анализирует совместную правоприменительную практику специализированных агентств и институтов Европейского Союза и правоохранительных органов Украины по борьбе с преступностью, сформированную на основании заключенных межгосударственных соглашений и межведомственных соглашений о сотрудничестве, а также деятельность специально созданных двусторонних органов Соглашения об ассоциации, Правительственного офиса по вопросам европейской интеграции Секретариата Кабинета Министров Украины в вопросах сотрудничества в уголовных делах.

Особое внимание уделено правовым принципам, лежащим в основе сотрудничества в уголовных делах. Делается вывод о том, что страны ЕС, являясь также участниками Конвенции о защите прав человека и основных свобод 1950 года, руководствуются принципами, выработанными практикой Европейского Суда по правам человека. Это же в полной мере касается и судебных органов Украины, для которых решения Европейского Суда по правам человека являются обязательными к применению.

Сотрудничество в уголовных делах между Украиной и ЕС происходит в рамках сферы свободы, безопасности и юстиции, которые в праве Европейского Союза именуется пространством. Автор детально проанализировал по каждому из направлений – «свобода», «безопасность», «юстиция» – выполнение Украиной взятых на себя обязательств, содержащихся в Соглашении об ассоциации, Плане действий Украина-ЕС в сфере юстиции, свободы и безопасности.

В работе детально анализируются структурные нормативные и институциональные реформы, проведенные в Украине с 2014 по 2016 год. В частности это касается реформирования судов, прокуратуры, создания Национальной полиции, антикоррупционных органов, а также принятие целого ряда нормативно-правовых актов, направленных на предотвращение и

борьбу с коррупцией, терроризмом, отмыванием денег и налоговыми преступлениями, торговлей людьми, наркотиками, незаконному обороту оружия.

В диссертации сформулированы заключения и рекомендации по совершенствованию уголовного и уголовно-процессуального законодательства Украины, институциональных основ деятельности правоохранительных органов и органов уголовной юстиции Украины с целью обеспечения их эффективности и соответствия европейским стандартам.

Ключевые слова: пространство свободы, безопасности и юстиции, уголовные дела, нормативный механизм сотрудничества, институциональный механизм сотрудничества, правовое сотрудничество, Соглашение об ассоциации, правоохранительные органы, система уголовной юстиции, Евроюст, Европол, ФРОНТЕКС.

ANNOTATION

Bench N.V. International and Legal Cooperation of Ukraine and the European Union in Criminal Matters in the Sphere of Freedom, Security and Justice. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of Candidate of Law in speciality 12.00.11 – international law. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The thesis is dedicated to the comprehensive scientific study of theoretical and practical aspects of relations between the European Union and Ukraine in criminal matters, as well as the analysis of state of cooperation between Ukraine and EU in criminal matters, where formulated the conclusions on necessity brining certain legal acts of Ukraine in conformity with the EU law, fulfillment of recommendations and implementation of European Council standards by Ukraine, improvement of law enforcement system and reformation of law enforcement authorities of Ukraine, setting up their close cooperation and coordination with the competent EU bodies and agencies.

In the thesis the author disclosed normative and institutional mechanisms of cooperation, as well as basic principles of cooperation in criminal matters between Ukraine and the European Union. The author formulated the conclusions and recommendations on improvement of criminal and criminal procedural laws of Ukraine, institutional pillars of law enforcement and criminal justice bodies' activity with a view to providing efficiency thereof, as well as compliance with the EU standards.

Key words: area of freedom, security and justice, criminal matters, normative mechanism of cooperation, institutional mechanism of cooperation, legal cooperation, Agreement on association, law enforcement bodies, system of criminal justice, Eurojust, Europol, FRONTEX.